

דאָמַר רבי יוסי אָמַר רבי חייא, פֿד בְּרַא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נָשׁ, אַסְקִיָּה קַמִּיָּה בְּדִיּוּקְנִיָּה, וְהוּא יְתִיב וְאַתְרֵי בֵּיה, וְאָמַר לִיָּה אָנָּא עֶבֶד לָךְ, בְּגִינֵי לְמַהּוֹי אֶתְּ שׁוּלְטָנָא וּמְלָכָא עַל כּוּלָּא, בְּגִינֵי. אָנָּא לְעִילָא, וְאַנְתָּ לְתַתָּא.

שאָמַר רבי יוסי אָמַר רבי חייא, פֿשְׁפְּרַא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, הַעֲלָה אוֹתוֹ לְפָנָיו בְּדַמּוּתוֹ, וְהוּא יֵשֵׁב וְהִתְרַה בּוֹ, וְאָמַר לוֹ: אָנִי עוֹשֶׂה אוֹתָךְ בְּשִׁבְלִי, שְׁתַּהֲיָה אִתָּה שְׁלִיט וּמְלָךְ עַל הַכֹּל בְּשִׁבְלִי, אָנִי לְמַעַלָּה וְאַתָּה לְמַטָּה.

וְעוֹד, אָנָּא יְהִיב בְּךָ נְשִׁמְתָּא, לְמַגְדַּע סוּכְלָתְנוּ וְחֻקְמָתָא, מַה דְּלִית בְּךָ לְשִׂאָר בְּרִיָּין. הָוִי זְהִיר לְאַסְתְּפָלָא בִּיקְרִי, הָוִי זְהִיר לְמַעַבְד פִּיקוּדֵי. וְכֵר מְנִי לָא יְהֵא שׁוּלְטָנָא וְיִקְרֵא כְּפוּתָךְ.

אָנִי נוֹתֵן בְּךָ נְשִׁמָּה לְדַעַת הַשְּׁכַל וְחֻקְמָה, מַה שְּׂאִין בְּךָ לְשִׂאָר הַבְּרִיּוֹת. תַּהֲיָה זְהִיר לְהַסְתַּפֵּל בְּכַבּוּדֵי, תַּהֲיָה זְהִיר לְעַשׂוֹת מְצוּוֹתַי, וְחוּץ מְנִי לָא יְהִיָּה שְׁלִיט וְנִכְבָּד כְּמוֹתָךְ.

וּבְנָא לָן דְּאַתְרֵיהּ בֵּיה, וְאַזְהִיר לִיָּה עַל דָּא. הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב, (איוב כח כח) וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת ה' הִיא חֻקְמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה. פְּלוּמַר כְּשִׁתְּחוּל יִרְאֶתִי עֲלֶיךָ אִז תִּשְׁיֵג חֻקְמָה, שְׁהִיא לְמַעַלָּה עַל הַכֹּל. פֿד חָמָא אָדָם, דְּהוּא שְׁלְטָנָא וְיִקְרֵא עַל כּוּלָּא, אֵינְשֵׁי פִיקוּדָא דְמֵאֲרִיָּה, וְלָא עֶבֶד מַה דְּאַתְּפִקֵּד.

וּבְנָן לָנוּ שְׁהִזְהִיר אוֹתוֹ, וְהִזְהִיר אוֹתוֹ עַל כָּךְ? זְהוּ שְׁפָתוּב (איוב כח) וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת ה' הִיא חֻקְמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה. פְּלוּמַר, כְּשִׁתְּחוּל יִרְאֶתִי עֲלֶיךָ, אִז תִּשְׁיֵג חֻקְמָה, שְׁהִיא לְמַעַלָּה מִן הַכֹּל. כְּשִׁרְאָה אָדָם שְׁהוּא שְׁלִיט וְנִכְבָּד עַל הַכֹּל, שְׂכַח אֶת מְצוּוֹת רַבּוּנוֹ, וְלָא עָשָׂה מַה שְּׁנִצְטָהּ.

אָמַר רבי תנחום אָמַר רבי חנילאי, לָא עֲשָׂאוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם, אָלָא לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכַבּוּד קוּנּוֹ. הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מג ז) כֹּל הַנִּקְרָא בְּשָׁמַי וּלְכַבּוּדֵי בְּרֵאֲתֵיּוֹ. מַאי לְכַבּוּדֵי? לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְדַעַת אֶת כְּבוֹדֵי, וְלַחֲשׁוֹב מִמַּעֲשָׂיו שְׂיִנְתָּן לוֹ חֵלֶק טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רבי תנחום אָמַר רבי חנילאי, לָא עֲשָׂאוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, אָלָא לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכַבּוּד קוּנּוֹ. זְהוּ שְׁפָתוּב (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בְּשָׁמַי וּלְכַבּוּדֵי בְּרֵאֲתֵיּוֹ. מַהוּ לְכַבּוּדֵי? לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְדַעַת אֶת כְּבוֹדֵי, וְלַחֲשׁוֹב מִמַּעֲשָׂיו שְׂיִנְתָּן לוֹ חֵלֶק טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רבי יהודה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּת קוּל יוֹצֵאת מְלַמְעָלָה, וְאִימְתִי. בְּזִמְנָן שְׁהַחֲמָה (ד' ט' כג) זוֹרַחַת, וְאוּמְרַת אוֹי לָהֶם לְבְרִיּוֹת שְׂאִינָם רוֹאִים אֶת כְּבוֹדֵי, וְאִינָם מְסַתְּפְלִין לְדַעַת וְלַחֲקוֹר אֶת כְּבוֹדֵי.

אָמַר רבי יהודה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּת קוּל יוֹצֵאת מְלַמְעָלָה, וְאִימְתִי? בְּזִמְנָן שְׁהַחֲמָה זוֹרַחַת, וְאוּמְרַת: אוֹי לָהֶם לְבְרִיּוֹת, שְׂאִינָם רוֹאִים אֶת כְּבוֹדֵי, וְאִינָם מְסַתְּפְלִים לְדַעַת וְלַחֲקוֹר אֶת כְּבוֹדֵי.

דְּתַנִּינָן, אָמַר רבי אֶלְעָזַר בְּרִיָּה דְר' שְׁמַעוֹן, פֿד נָטָא שְׁמַשָּׁא גְדַפּוּי, לְמַהֲרָה בְּתַקִּיפוּתָא דְגַלְגָּלוֹן מְבַטְשֵׁי בְּטַלְפִּיהוֹן, בְּטַרְפֵי אֵילָנָא דְגַנְתָּא דְעַדָּן. וְכָל מְלֵאכֵינָן

שְׂשִׁנִּינוּ, אָמַר רבי אֶלְעָזַר בְּנוֹ שֶׁל רבי שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁהִשְׁמַשׁ מִטָּה אֶת כַּנְפָּיו לְלָכַת בְּגַבְוֵרַת הַגַּלְגָּלִים שֶׁלוֹ, מִכֵּים בְּטַלְפִּים שֶׁלָּהֶם בְּעֵלִים שֶׁל הָאֵילָנוֹת שֶׁל גֵּן עֵדֵן.

עֵילָאִין, וְחֵיתָא קְדִישָׁא, וְכוּרְסֵי יִקְרָא
דְּמִלְפָּא, וּבוּסְמֵיָא דְגִנְתָּא דְעֵדֶן, וְאֵילָנֵי, שְׁמֵיָא
וְאַרְעָא וְחֵילִיהוֹן, מְזִדְעִזְעֵן וּמְשַׁבְּחֵן לְמֵאֲרִי
כוּלָּא.

וְזִקְפֵן וְחֵמָאן אַתְוֹתִיהּ דְשִׁמְא קְדִישָׁא
דְאַתְפְּרֵשׁ, דְגִלְיָהּ בְּשִׁמְשָׁא בְּמִטְלָנוּי,
וְיִהְיִין תּוֹשְׁבְּחֵן לְמֵאֲרִי עֲלָמִין. וְנִפְיָה הֵהוּא
קָלָא, וְאִמְרִין לְהוּ לְבְרִיתָא, דְלֹא מְשַׁבְּחֵן בִּיקְר
מִלְפָּא עֵילָאִהּ, כְּשֶׁאֲרַךְ כָּל בְּרִיין דְאֵינוּן
מְשַׁבְּחִין וְיִהְיִין תּוֹשְׁבְּחֵתָא לְשִׁמְיָהּ.

וּבְגִין כֵּן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲסוּר לִיָּה לְבַר נֶשׁ
לְמֵימַר תּוֹשְׁבְּחֵן דְצִלוֹתִיהּ, אֶלָּא עִם
דְּמֵדוּמֵי חֲמָה, דְכָתִיב (תהלים עב ה) יִרְאוּךָ עִם
שְׁמֵשׁ.

וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צִלוֹתָא וְתוֹשְׁבְּחֵתָא
דְלִילִיא, מְשַׁשְׁקַעָה חֲמָה, עַד לֹא אַתְחִזִּי
סִיְהָרָא. דְכָתִיב יִרְאוּךָ עִם שְׁמֵשׁ, דָּא הִיא
צִלוֹתָא דְצַפְרָא. וְלִפְנֵי יָרַח וְגו', דָּא הִיא
צִלוֹתָא דְלִילִיא.

ר' יְהוּדָה אָמַר מְהֵכָא, (מלאכי א יא) כִּי מִמְזַרְח
שְׁמֵשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גְדוֹל שְׁמֵי. וּבְאַיְזָה
מְקוֹם. בְּגוֹיִם. בְּאֵינוּן דְכָתִיב בְּהוּ, (דברים ד ז) כִּי
מִי גוֹי גְדוֹל.

כֹּאֵי טַעְמָא. דְתַנִּינָן, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה, לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְאוֹמְרִים שִׁירָה וְרִנָּה לְפָנָיו, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה.
וְעָשָׂה פְּנִגְדָּם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְלוֹמַר שִׁיר וְשִׁבְחָ לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם.

וְחֵאָנָא, שְׁלֵשׁ מְשֻׁמְרוֹת הֵוִי הַלְיָלָה, וּבְאֵלוֹ
הַשְּׁלֵשׁ מְשֻׁמְרוֹת, מִתְחַלְקוֹת שְׁלֵשׁ
פְּתוֹת שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת, לְשַׁבְּחָ לְיוֹצְרָם, בְּכָל
מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה. וּכְנִגְדָם יֵשׁ שְׁלֵשׁ תְּפִלוֹת

וְכָל הַמְּלָאכִים הַעֲלִיּוֹנִים וְחֵיוֹת
הַקָּדֶשׁ, וְכֹסֵא כְבוֹד הַמְּלָךְ,
וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל גֵּן עֵדֶן, וְהָאֵילָנוֹת,
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְצַבְאוֹתָם,
מְזִדְעִזְעִים וּמְשַׁבְּחִים לְאֲדוֹן הַכֹּל.
וּמְזִדְקְפִים וְרוֹאִים אוֹתֵייתּוֹת שֶׁל
הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַמְּפָרֵשׁ, שְׁחִקוּקוֹת
בְּשִׁמְשׁ בְּמַסְעוֹתָיו, וְנוֹתְנִים
תְּשׁוּבָה לְרַבּוֹן הָעוֹלָמִים. וְיוֹצֵא
הַקּוֹל הַהוּא, וְאוֹמְרִים לְבְרִיּוֹת
שְׁאִין מְשַׁבְּחִים בְּכְבוֹד הַמְּלָךְ
הַעֲלִיּוֹן כִּמּוֹ שְׁאֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת
שֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים וְנוֹתְנִים תְּשׁוּבָה
לְשִׁמּוֹ.

וּמְשׁוֹם כֵּן, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
אֲסוּר לוֹ לְאָדָם לֹמַר אֶת
תְּשׁוּבָה תְּפִלָּתוֹ אֶלָּא עִם
דְּמֵדוּמֵי חֲמָה, שְׁכַתוּב יִרְאוּךָ
עִם שְׁמֵשׁ.

וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַתְּפִלָּה
וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַלְיָלָה, מְשַׁשְׁקַעָה
הַחֲמָה טָרָם נִרְאָתָה הַלְבָנָה,
שְׁכַתוּב (תהלים עב) יִרְאוּךָ עִם
שְׁמֵשׁ, זוֹהִי תְּפִלַּת הַבֶּקֶר. וְלִפְנֵי
יָרַח וְגו', זוֹהִי תְּפִלַּת הַלְיָלָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מְכָאן, (מלאכי א)
כִּי מִמְזַרְח שְׁמֵשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גְדוֹל
שְׁמֵי. וּבְאַיְזָה מְקוֹם? בְּגוֹיִם,
בְּאוֹתָם שְׁכַתוּב בְּהֵם כִּי מִי גוֹי
גְדוֹל.

מָה הַטַּעַם? שְׁשִׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלָאכֵי
הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְאוֹמְרִים שִׁירָה וְרִנָּה לְפָנָיו בְּכָל
לַיְלָה וְלַיְלָה, וְעָשָׂה יִשְׂרָאֵל
כְּנִגְדָם לְמַטָּה לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְלוֹמַר שִׁיר וְשִׁבְחָ לְפָנָיו בְּכָל יוֹם
וְיוֹם.

וְכִמְדֵנוּ שְׁלֵשׁ מְשֻׁמְרוֹת הוּא
הַלְיָלָה, וּבְשִׁלֵּשׁ הַמְשֻׁמְרוֹת הִלְלוּ
מִתְחַלְקוֹת שְׁלֵשׁ פְּתוֹת שֶׁל מְלָאכֵי
הַשָּׁרֵת לְשַׁבְּחָ לְיוֹצְרָם בְּכָל
מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה, וּכְנִגְדָם יֵשׁ

ביום, שמתפנפין ישראל לשבח ליוצרים, בכל תפלה ותפלה.

שלוש תפלות ביום, כשמתפנפים ישראל לשבח ליוצרים בכל תפלה ותפלה.

תא שמע, אמר רבי יהושע אמר רב, בצפרא כשהחמה זורחת הוא זמן תפלה ובעותא דישראל. ומשש שעות ולמעלה עד תשע שעות, זמן תפלת המנחה. ומשששקעה החמה, עד שתחשך, תפלה האחרונה. דאמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוחנן אמר רב, מששקעה החמה, עד שיראו שני כוכבים, זמן תפלה האחרונה.

בא תשמע, אמר רבי יהושע אמר רב, בבקר, כשהחמה זורחת, הוא זמן התפלה והבקשה של ישראל, ומשש שעות ולמעלה עד תשע שעות, זמן תפלת המנחה. ומשששקעה החמה עד שתחשך - תפלה אחרונה. שאמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוחנן אמר רב, מששקעה החמה עד שיראו שני כוכבים - זמן תפלה האחרונה.

דהכי תנינן, משיראו שני כוכבים, הוא תחלת משמרה ראשונה, שבאים פת הראשונה של מלאכי השרת, וממתינים להם לישראל, עד אותה שעה, ואז מתחילין לומר שירה. וננעלים כל השערים מתושבתתן של מטה, ואין שערים נפתחים, אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

שכך שנינו, משיראו שני כוכבים הוא תחלת משמרה ראשונה, שבאים הראשונה של מלאכי השרת, וממתינים להם לישראל עד אותה שעה, ואז מתחילין לומר שירה. וננעלים כל השערים מתושבתתם של מטה, ואין שערים נפתחים אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

ומי אמר רבי יהושע בן לוי הכי, והא תנן, כל הקורא בתורה בלילה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו, משום דבלילה שירה עמי. והכא אמריתו דננעלים כל השערים למטה.

והאם אמר רבי יהושע בן לוי כך? והרי שנינו, כל הקורא בתורה בלילה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו, משום שבלילה שירה עמי, וכאן אמרתם שנגעלים כל השערים למטה?

אמר ר' יהושע, התם במאי קאמרי, כשסיים כל תושבתתן ביום. ומפלגותא דליליא ולהלאה, דעסיק בתורה. מאי טעמא. משום דבהיא שעתא קודשא בריך הוא נפיק מאינון עולמות דכסיף בהו, ואזיל לאשתעשע עם צדיקא בגנתא דעדן. והיינו דאמר דוד (תהלים קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך.

אמר רבי יהושע, שם, במה אומרים? כשסיים את כל התשבחות ביום, ומחצות הלילה והלאה שעוסק בתורה. מה הטעם? משום שבשעה ההיא יוצא הקדוש ברוך הוא מאותם העולמות שפוסף בהם, והולך להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. והיינו מה שאמר דוד (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך.

דתנא, כשהקדוש ברוך הוא נכנס עם הצדיקים בגן עדן, כל שערי שמים נכנס עם הצדיקים בגן עדן, על החיות ולמטה מהם, פלם נפתחים,

שכמרגו, כשהקדוש ברוך הוא על החיות ולמטה מהם, פלם נפתחים,

למעלה, על החיות ולמטה מהם, פולם
נפתחים, והוא עת רצון לעסוק בתורה.

ואותם פתות של מלאכי השרת, וכל בוסמי
גן עדן, והצדיקים, פולם פוצחים רנה,
לפני מי שאמר והיה העולם. הדא הוא דכתיב,
(שם קמ"א) אך צדיקים יודו לשמך. אימתי צדיקים
יודו לשמך? כשיושבים ישרים את פניך, דהוא
בשעה שיושבין לפניו בגן עדן.

ובת שלישית של מלאכי השרת אומרת שירה
לפניו, עד שיבקע השחר. ויש חובה
לישראל, בשעה שעולה עמוד השחר, לקום
ולהתגבר בשירות ותשבחות לפני הקדוש
ברוך הוא. מאי טעמא משום דנסבין שירתא
בתר מלאכי השרת, והקדוש ברוך הוא מצוי
למטה עמהם. הדא הוא דכתיב, (משלי ח ז)
ומשחרי ימצאנני. ואמר רבי יהודה ובלבד
שלא יפסיק משניתחיל, עד שיתפלל כשהחמה
זורחת.

אמר רבי יוחנן אמר רב, כשהקדוש ברוך הוא
יוצא מאותן העולמות דכסיף בהו, ובא
להכניס עם הצדיקים בגן עדן, הוא ממתין
ורואה אם שומע קול העוסק בתורה, דתנן
ההוא קלא ניהא קמיה, מפל שירין ותושבחו
דאמרי מלאכי השרת לעילא. הדא הוא דכתיב
(שה"ש ו י"א) אל גנת אגוז ירדתי לראות, מאי
לראות, אותם העוסקים בתורה.

אמר רבי יצחק, וכי גן עדן הוא נקרא גנת
אגוז. אמר ליה ר' יוחנן, כן, נקרא גנת
אגוז. פלומר גנת עדן, מה האגוז הוא סתום
מפל עבריו, ויש עליו כמה קליפות. כף עדן
של מעלה, הוא סתום מפל עבריו, ויש עליו
כמה שמירות, שלא שלטו לראות, לא מלאך,
ולא שרף, ולא חשמל, ולא עין נביא, ולא

והוא עת רצון לעסוק בתורה.
ואותם הפתות של מלאכי השרת,
וכל הכשמים של גן עדן,
והצדיקים, פולם פוצחים רנה
לפני מי שאמר והיה העולם. זהו
שכתוב (שם קמ) אך צדיקים יודו
לשמך. אימתי צדיקים יודו
לשמך? כשיושבים ישרים את
פניך, שהוא בשעה שיושבים
לפניו בגן עדן.

ובת שלישית של מלאכי השרת
אומרת שירה לפניו עד שיבקע
השחר. ויש חובה לישראל,
בשעה שעולה עמוד השחר,
לקום ולהתגבר בשירות
ותשבחות לפני הקדוש ברוך
הוא. מה הטעם? משום
שנושאים שירה אחר מלאכי
השרת, והקדוש ברוך הוא מצוי
למטה עמהם. זהו שכתוב (משלי
ח) ומשחרי ימצאנני. ואמר רבי
יהודה, ובלבד שלא יפסיק
משניתחיל, עד שיתפלל
כשהחמה זורחת.

אמר רבי יוחנן אמר רב,
כשהקדוש ברוך הוא יוצא
מאותם העולמות שפוסף בהם
ובא להכניס עם הצדיקים בגן
עדן, הוא ממתין ורואה אם
שומע קול העוסק בתורה - הקול
ההוא נוח לפניו מפל השירות
והתשבחות שאומרים מלאכי
השרת למעלה. זהו שכתוב (שיר
השירים ו) אל גנת אגוז ירדתי
לראות. מה לראות? אותם
העוסקים בתורה.

אמר רבי יצחק, וכי גן עדן הוא
נקרא גנת אגוז? אמר לו רבי
יוחנן, כן, נקרא גנת אגוז, פלומר
גנת עדן. מה האגוז הוא סתום
מפל עבריו ויש עליו כמה
קליפות, כף עדן של מעלה הוא
סתום מפל עבריו, ויש עליו כמה
שמירות, שלא שלטו לראות לא